

d) A költemény tartalmának elmondása. Rozgonyi Galambócra készül a török ellen. Szép hitvese öltözőszobájába fordult, páncélt ölt magára, kardot köt s bár az ura ellenzi, a hű asszony fegyverbe öltözött. Muci paripájára pattan s urával elrobog. Csak úgy esillámlik lova patkója! Zsigmond király évődve fogadja a „húgom asszonyt“, de az bátran visszavág. Galambócot a török szárazon, vizen töri, veszti. Rozgonyi élete párjával mindenütt elől küzd. A török új haddal jön. Rozgonyiné gályán támad rájuk sok daliával. A törökök hajói tüzet kapnak, odavesznek. Ekkor maga a szultán jön roppant hadával. Zsigmond király csúful egerútát vesz. A török sereg üldözi a futókat, sokan odavesznek, a király is alig menekülhet gyalogszerrel. De egyszer csak jön Rozgonyiné s megmenti a királyt. Hőstettét az egész ország dicsőítette.

III. Összefoglalás. Hivatkozás a mai időkre, amikor nemcsak a férfiak vesznek részt a nemzet nagy élet-halál harcában, hanem a nők is s mindenki, aki otthon maradt. (Légoltalom, sebesültek gyógyítása, a termelés biztosítása stb.)

1942. március 2. hete.

Alkotmánytan.

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Az állampolgári jogok és kötelességek.

Nevelési cél: Az öntudatos állampolgár nevelése.

I. Előkészítés. a) Ráhangolás. A közelgő március 15-e szép ünnepe eszünkbe juttatja azokat az időket, amikor nem volt szabad a magyar, de nem volt egyenlő jogú a nemzet minden fia sem. A nemes emberé volt minden jog, viszont a jobbágnak csak kötelességei voltak. A földet túró jobbágy nem magának dolgozott, hanem termésének nagyrésztét a földesurnak kellett átadnia. Nem járathatta iskolába gyermekét, mert oda csak a nemes ember gyermeke járhatott. A szegény ember nem vállalhatott hivatalt, nem szólhatott bele az ország dolgának intézésébe, egyszerűen politikai jogai nem voltak.

Ezen a bajon segített a magyarság 1848 márciusában, amikor kimondták, hogy a nemzetnek minden tagja egyenlő jogokkal és kötelességekkel bír. Minden magyar egyenlő a törvény előtt, egyformán viseli a közterheket, vagyis fizeti az adót, minden magyar részt vesz a nemzet védelmében.

b) Célkitűzés. Most, hogy közeledik ismét március szép ünnepe, beszéljünk arról, mit köszönhetünk annak a márciusi nemzedéknek, szóljunk arról, melyek a magyar állampolgár jogai és kötelességei.

II. Tárgyalás. Az állam egyik legfőbb célja, hogy biztosítsa a nemzetet alkotó egyének boldogulását. Éppen azért az állam jogokat ad az egyeseknek, de viszont elvárja, hogy az

állammal szemben kötelességét mindenki teljesítse. Az állampolgárokat megillető jogok közül legfontosabbak a következők:

Személyes szabadság. Ez annyit jelent, hogy mindenki szabadon mozoghat és tartózkodási helyét tetszés szerint változtathatja. Idegen honosoknak, ha Magyarország valamelyik községében akarnak tartózkodni, erre a hatóságoktól engedélyt kell kérniök. A törvény mindenkinek megvédi személyes szabadságát, tehát senkit sem szabad törvényes hatóságának rendelete nélkül sem elzárni, sem megbüntetni.

Megilleti továbbá az állampolgárokat a *munka vagy foglalkozás szabadsága*. A foglalkozás szabadságához tartozik a pályaválasztás szabadsága is. Azonban a munkaszabadság nem jelenti azt, hogy olyan foglalkozást űzhessen valaki, amelyhez kellő képesítése nincsen.

Ugyancsak állampolgári jog: a *tulajdon sérthetetlensége, a szabad költözködés joga* s az *egyesülési szabadság* is, mely utóbbi annyit jelent, hogy a hatóságnak való bejelentés után gyűléseket lehet összehívni. Ezenkívül az állampolgárok egyesületeket alapíthatnak, csak az alapszabályokat kell jóváhagyás céljából bemutatni a belügyminisztériumnak. Megilleti az állampolgárokat a *sajtószabadság* (ézt vívták ki a pesti ifjak március 15-én!), amely szerint gondolatait nyomtatvány útján mindenki szabadon közölheti, s a *vallásszabadság*. Eszerint az állampolgárok olyan vallást követhetnek, mely lelkiismeretüknek megfelel, ha a vallás tanítása a törvénnyel nem ellenkezik. Polgári jog a *tanszabadság* is, amely azt jelenti, hogy az egyetemeken a tudományokat szabadon oktathatják.

Az állampolgári jogokat azonban az állam érdekében korlátozni lehet. Így pl. a világháború alatt az egyesülési szabadságot az állam érdekében felfüggesztették. Ugyanez áll a sajtószabadságra is, aminek korlátozását szintén az állam érdeke kívánja meg.

Az állampolgári jogoknak megfelelően az állampolgárokat *kötelességek* is terhelik. Ilyen állampolgári kötelességek:

A *hazához való hűség*, amely abban áll, hogy a nemzet érdekét mindenkinek szem előtt kell tartania és nem szabad olyat tenni, ami az államra kárt vagy veszélyt hozhat.

Az *állampolgári engedelmesség*, mely annyit jelent, hogy az állampolgár az állam törvényeinek, törvényes hatóságainak engedelmeskedni tartozik. A *közteherviselési kötelesség*, mely abban áll, hogy az állam minden lakosa minden közterhet egyenlően és vagyonához, jövedelméhez mértén aránylagosan tartozik viselni. (Közterhek: adók és egyéb, az államot illető szolgáltatások.) A *honvédelmi kötelesség*, azaz a férfi állampolgár 12 éves korától köteles levante-, majd katona-kötelezettségének eleget tenni, ha a hatóságok arra kötelezik. Állampolgári kötelesség a *tankötelezettség* is, amely szerint minden szülő, gyám vagy gazda köteles gyermekét, gyámoltját, tanon-

cát, illetőleg családtagjait életük 6. évétől 15 esztendőskorukig iskolába járattatni.

Az állampolgárok jogi egyenlősége annyit jelent, hogy az állampolgárok egyenlő köteleességek mellett jogaikat is egyformán gyakorolhatják. A jogegyenlőségből következik a *törvény előtti egyenlőség*, minden polgárnak, tekintet nélkül származására, egyformán igazságot szolgáltatnak a magyar bíróságok. A magyar állampolgároknak megvan a *birtokszerzési képességük* is, ami azt jelenti, hogy minden magyar állampolgár szabadon vásárolhat magának birtokot. Ugyancsak mindenki választható, alkalmazható vagy kinevezhető közhivatalokra, ha az előírt képesítést megszerezte. Ez az úgynevezett *közhivatali* képesség.

A jog egyenlőségéből következik a közteher viselése is. A *közteherviselés* abban áll, hogy minden állampolgárt ugyanazon elvek szerint terhelnek meg állami és egyéb adókkal és közszolgáltatásokkal.

Ilyenformán hazánkban minden jogi feltétel meg van rá, hogy tehetségével, szorgalmával és munkájával az állami és közigazgatási életben mindenki boldogulhasson.

III. Összefoglalás. Az állampolgárok jogai: a személyes szabadság, a munka vagy foglalkozás szabadsága, a tulajdon sérthetetlensége, a szabad költözködés, sajtó-, egyesülési- és vallásszabadság. Az állampolgárokat az állampolgári jogoknak megfelelően köteleességek is terhelik. Így: a hazához való hűség, állampolgári engedelmesség, közteherviselés és honvédelmi kötelezettség. Az állampolgárok jogilag egyenlők.